

Calandari de l'an

2008

Achuntamén de Saúnc

---

Les plantes de l'Alta Ribagorza bistes  
per la mainada de la escuela:

Eloy, Juan, Irene, María, Cristina, Álex,  
Álvaro, Carla, y José Luis.

Álex  
María  
ELOY  
Álvaro  
Cristina  
IRENE  
Carla  
JUAN

Han achudau: Carmen Castán, José Antonio Saura y Tomás Latorre

---

Colabora: Comarca de RIBAGORZA





*Als mesos freds de l'ibert,  
la maderá de queixigo  
( 'quejigo', 'Quercus faginea' )  
ye una de les més apresiadades  
ta calentá la casa, amés que  
les abellotes s'empllegaben  
ta engordá als llitons.*

*Ta la mingua de chi-  
nero se tallen els mi-  
llós tochos d'abellanera  
( 'avellano',  
'Corylus ave-  
llana' ), freixe  
( 'fresno', 'Fraxi-  
nus excelsior' ) y  
tintilaina ( 'viburno',  
'Viburnum lantana' ).*

*Queixigo ( 'quejigo', 'Quercus faginea' )*

## CHINERO

21 Fiesta local en Grist: San Sebastián (20)

LI	M	Mi	Ch	B	S	D	LI	M	Mi	Ch	B	S	D	LI	M	Mi	Ch	B	S	D
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31										

● 8 Lluna perdeda ● 15 Creixén ○ 22 Lluna al plleno ● 30 Mingua



*Ta sagués de febrero se comensen a pllegá els primés grillóns -les fuelles mes tiernes y bllanques- dels chicoines ('diente de león', 'Taraxacum officinale'), ta mincha-les en ensalada.*

*Chicoina ('diente de león', 'Taraxacum officinale')*

## FEBRERO

LI	M	Mi	Ch	B	S	D	LI	M	Mi	Ch	B	S	D	LI	M	Mi	Ch	B	S	D
						3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29									

● 7 Lluna perdeda ● 14 Creixén ○ 21 Lluna al plleno ● 29 Mingua

Els cogulos de  
'primaveras' ('primavera',  
'*Primula veris*') ban sallín  
ta saqués de mes anunsían  
el buen temps. Antes tamé  
se minchaben en ensalada y dan  
berdura.

Dan rams de buixo ('boj', '*Buxus  
sempervirens*') se fan els rams tal  
Dimenche de Rams.

Encara se plleguen els grillóns  
-les fuelles mes tiernes y  
bllanques- de chicoina  
('diente de león', '*Taraxacum  
officinale*') ta fe-les en  
ensalada.

'Primavera' ('pri-  
mavera', '*Primula veris*')



## MARSO

LI	M	Mi	Ch	B	S	D	LI	M	Mi	Ch	B	S	D	LI	M	Mi	Ch	B	S	D	
						1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31							

● 7 Lluna perdeda ● 14 Creixén ○ 21 Lluna al plleno ● 29 Mingua



Llirio ('lirio', 'Iris latifolia')

Les fl·lós de lis ('narciso', 'Narcissus poeticus') y els llirios ('lirio', 'Iris latifolia') ap·llenen de coló els prats y se arreplleguen ixordigues ('ortiga', 'Urtica dioica') ta fe sopes depuratibes.

La chen que tiene els polbons mals u son refriats acuden als pinás ('pino negro', 'Pinus uncinata') a respirá els pols que cheten.

Fl·ló de lis ('narciso' 'Narcissus poeticus')



Encara se puede pllegá chicoines ('diente de león', 'Taraxacum officinale') y podem trobá les muixardines ('senderuela', 'Marasmius oreades') y els primés muixardóns ('seta de San Jorge', 'Calocybe gambosa'), si ha pllobeu, que son mol apresiades per la chen del país y pels de fora.

## ABRIL

LI	M	Mi	Ch	B	S	D	LI	M	Mi	Ch	B	S	D	LI	M	Mi	Ch	B	S	D
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27	28	29	30											

● 6 Lluna perdeda ● 12 Creixén ○ 20 Lluna al pl·leno ● 28 Mingua



Muixardines  
 ('senderuela',  
 'Marasmius oreades') y  
muixardóns ('seta de S.  
 Jorge', 'Calocybe  
 gambosa') se troben als  
 prats ta mincha-les a la  
 sartén dan ajo, aseite y  
 perejil, rebolcats dan  
 ou u en tortilles.  
 Tamé se posen ta  
 doná gusto a bells  
 guisos.

Se pueden encomensá a fe  
 els primés siulets de  
freixe ('fresno', 'Fraxinus  
 excelsior') y les trom-  
 petes d'abellanera  
 ('avellano', 'Corylus  
 avellana').

*Muixardines* ('senderuela', 'Marasmius oreades')

# MAYO

LI	M	Mi	Ch	B	S	D	LI	M	Mi	Ch	B	S	D	LI	M	Mi	Ch	B	S	D
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	
19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31								

● 5 Lluna perdada ● 12 Creixén ○ 20 Lluna al plleno ● 28 Mingua

Ya podem encomensá a disfrutá dels primés mar-tualls ('fresa silvestre', 'Fragaria vesca') y dels delicats seps ('boleto comestible', 'Boletus edulis').

Flure el sauguero ('saúico', 'Sambucus nigra') que se repllegue ta Sta. Margarita (10) y dan ell se fan aigues bullides, bapós y confitures tals mals de galillo y tals refriats. Tamé ta curá el mal de diens posán trosets de rametes a la cuixinera.

Se preparen y cremen les falles dan tochos d'abellanera ('avellano', 'Corylus avellana') y cros-tes d'albá ('abedul', 'Betula pendula').



*Seps* ('boleto comestible', 'Boletus edulis')

## CHUNIO

Fiestas locales: 23 a Erisué / 24 a Erisué y Saúnc (San Chuán)

LI	M	Mi	Ch	B	S	D	LI	M	Mi	Ch	B	S	D	LI	M	Mi	Ch	B	S	D
						1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30						

● 3 Lluna perduda ● 10 Creixén ○ 18 Lluna al pleno ● 26 Mingua



*Se plleguen les primeres  
chiroles ('rebozuelo',  
'Cantharellus cibarius') y els  
martualls ('fresa silvestre',  
'Fragaria vesca') son ya més  
gordets y gustosos.*

*Chiroles ('rebozuelo', 'Cantharellus cibarius')*

## CHURIOL

LI	M	Mi	Ch	B	S	D	LI	M	Mi	Ch	B	S	D	LI	M	Mi	Ch	B	S	D
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31										

● 3 Lluna perdeda ● 10 Creixén ○ 18 Lluna al plleno ● 25 Mingua





Ye la época de les chiroles ('rebozuelo', 'Cantharellus cibarius') y els seps ('boletto comestible', 'Boletus edulis'), el té de roca ('té de roca o de Aragón', 'Jasonia glutinosa') que se replleque ta la Birgen d'Agosto (15), y, ta sagués, les primeras mores ('zarzamora', 'Rubus ulmifolius') y chordóns ('fram-

*Té de roca* ('té de roca o de Aragón', 'Jasonia glutinosa')

# AGOSTO

1 Fiesta local a Grist: San Félix

LI	M	Mi	Ch	B	S	D	LI	M	Mi	Ch	B	S	D	LI	M	Mi	Ch	B	S	D
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17		
18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31							

● 1 Lluna perdeda ● 8 Creixén ○ 16 Lluna al pleno ● 23 Minguia ● 30 Lluna perdeda

## 'Despide turistes'

('azafrán silvestre',  
'Colchicum autumnale')



Les 'despide turistes' ('azafrán silvestre', 'Colchicum autumnale') anunsien el final de l'estiu y son la señal de que l'agüerro s'asergue.

Les chiroles ('rebozuelo', 'Cantharellus cibarius'), els robellóns ('rovellón', 'Lactarius deliciosus'), els seps ('boleto comestible', 'Boletus edulis'), els chordóns ('frambueso', 'Rubus ulmifolius'), y les abellanes ('avellano', 'Corylus avellana'), ya abunden per totes mans y se comensen a fe els primes gabiells dan les rames de freixe ('fresno', 'Fraxinus excelsior'), ta que els animalons puesguen minchá ta l'ibert.

## SETIEMBRE

8 Fiesta local a Saúnc: La Birgen de Guayén

LI	M	Mi	Ch	B	S	D	LI	M	Mi	Ch	B	S	D	LI	M	Mi	Ch	B	S	D
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21
22	23	24	25	26	27	28	29	30												

● 7 Creixén ○ 15 Lluna al pleno ● 22 Mingua ● 29 Lluna perdeda

Se plleguen nueces del nuguero ('nogal', 'Juglans regia'), robellóns ('rovellón', 'Lactarius deliciosus'), abellanes ('avellano', 'Corylus avellana'), y se fan gabiells.



Abellanera ('avellano', 'Corylus avellana')

## OCTUBRE

LI	M	Mi	Ch	B	S	D	LI	M	Mi	Ch	B	S	D	LI	M	Mi	Ch	B	S	D
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	
20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31									

● 7 Creixén ○ 14 Lluna al pleno ● 21 Minguá ● 28 Lluna perdeda



*Se fa lleña y se arrelliegen  
els priñóns del arañón ('endrino',  
'Prunus spinosa') ta fe  
'pacharán'.*

*Arañón ('endrino',  
'Prunus spinosa')*

# NOBIEMBRE

LI	M	Mi	Ch	B	S	D	LI	M	Mi	Ch	B	S	D	LI	M	Mi	Ch	B	S	D
					1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30							

● 6 Creixén ○ 13 Lluna al pleno ● 19 Mingua ● 27 Lluna perdeda

Antes se regalaben rametes de besc ('muérdago', 'Viscum album') ta doná buena suerte ta l'an que tiene que encomensá.

Se prepare la tronca de Nabidat, una rabasa de queixigo ('quejigo', 'Quercus faginea') u de freixe ('fresno', 'Fraxinus excelsior'), ta que la mainada la trugue y la fague cagá.



Besc ('muérdago', 'Viscum album')

## DISIEMBRE

LI	M	Mi	Ch	B	S	D	LI	M	Mi	Ch	B	S	D	LI	M	Mi	Ch	B	S	D
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21
22	23	24	25	26	27	28	29	30	31											

● 5 Creixén ○ 12 Lluna al pleno ● 19 Mingua ● 27 Lluna perdeda